

קורס/י חובה של התכנית

מבוא למחשבה הומאניסטית/קוטי שוהם 06621011

הקורס מציג את דפוסי המחשבה האנושיים כפי שהתפתחו לאורך ההיסטוריה של הרעיונות. אנו ננתח את המחשבה ההומאניסטית, בדגש על הפילוסופיה, מהעת העתיקה, דרך ימי הביניים והעת המודרנית ועד למאה העשרים. בתוך כך נסקור את תחומי המחקר במדעי הרוח מבחינה מתודולוגית ונושאת, ונעמוד על קווי הדמיון והשוני שבין מדעי הרוח למדעים האחרים. בין היתר ננתח את הקשרים של מדעי הרוח עם מדעי החברה, מדעי הטבע, מדעים מדויקים, מדע הכלכלה ועוד.

הסטודנטים יכירו את דפוסי המחשבה היסודיים השולטים בהתפתחותם של המדעים, ילמדו על מושגי יסוד כמו אמת, ודאות, משמעות ואמונה, יזהו את ההיבטים התכניים והלוגיים שלהם, וילמדו ליישם במרחבים הפרקטיים של חיינו. במובן זה הם ירכשו יכולת אנליטית שעשויה לשמש אותם בנושאים עיוניים ומעשיים כאחד.

כתיבה אקדמית/ תומר ששונקין/יונתן סיטבון/עידן שמעוני – 06621010

כתיבה בהירה, הגיונית, מובנית ומבוססת היא מיומנות שרכישה חיונית לשם הצלחה במהלך הלימודים באקדמיה, עמידה במשימות הכתיבה והקריאה וכן הגשה של עבודות גמר. מעבר לזאת היא גם תנאי להצלחה מקצועית בתחומים שונים, מכלכלה וניהול ועד עיתונאות ועבודה בשירות הציבורי.

הקורס נושא אופי של סדנת עבודה פעילה שתקנה לסטודנט ית את ארגז הכלים הבסיסי להבנת טיבו של הדין האקדמי, לפיתוח חשיבה ביקורתית ומושגית ולהפעלה של טקטיקות קריאה וניתוח. הקורס נועד לשכלל את יכולת הזיהוי של טענות, הגדרות מושגיות, אמצעים רטוריים וכשלים ברמת הטיעון וברמת הניסוח הלשוני וסגנון הכתיבה האקדמי.

חשיבה ביקורתית/ איתי שניר 06621757

מטרת הלימודים האקדמיים אינה רק להקנות ידע ומיומנויות מחקר, אלא גם להקנות לסטודנטים כישורי חשיבה. על אף שכל בני האדם הם יצורים חושבים, אפשר ללמוד לחשוב טוב יותר, באופן זהיר וביקורתי, כלומר כזה שלא מקבל אמיתות כמובנות מאליהן אלא מטיל ספק בכל עמדה ובוחן אותה לעומק לפני אימוצה. החושב הביקורתי חושב באופן עצמאי, ואינו מסתפק במקורות סמכות חיצוניים ומסורתיים, כולל אלה של הטקסט הקנוני והפרופסור המלומד.

בקורס זה נבקש לחשוב על השאלה מהי חשיבה, ולברר מהם התנאים והדרישות מחשיבה ביקורתית ראויה לשמה: האם יש תנאים הכרחיים ומספיקים לחשיבה ביקורתית? האם ישנם כללים אוניברסליים לחשיבה ביקורתית החלים בכל הדיסציפלינות, או שמא החשיבה הביקורתית מתבטאת אחרת בכל תחום? האם החשיבה הביקורתית היא מיומנות אינטלקטואלית בלבד, או שעל מנת להיות חושב ביקורתי ועצמאי יש לטפח גם תכונות אופי מתאימות? האם ניתן לחשוב ולבקר באופן אובייקטיבי ונטול משוא פנים, או שמא החשיבה מותנית בהכרח על ידי ההקשר ההיסטורי והתרבותי שבו היא מעוגנת?

על מנת להתמודד עם שאלות אלה הקורס ייכלב בין שתי רמות של דיון, תיאורטית ופרקטית. במישור התיאורטי נכיר גישות שונות לחשיבה ולביקורת, ונבחן טענות שלפיהן החשיבה והרציונליות - והמתודה המדעית בכללן - משקפות ומשרתות מבני כוח חברתיים. במישור הפרקטי, נרכוש כלים בסיסיים לחשיבה ביקורתית, וננסה לתרגל חשיבה שמטילה ספק בהגמוניה התרבותית והאינטלקטואלית במקום לקבלה כמובנת מאליה.

הקבץ מלחמה ובטחון בישראל (660)

המלחמה בתרבות האנושית/אורית רוזין 06625002- יפורסם בהמשך

המערכת הביטחונית בתקופת היישוב, 1947-1907 מאיר חזן – 06625001- יפורסם בהמשך

ישראל, מלחמת 25 השנים, 1973-1948- מוטי גולני 06625002 – יפורסם בהמשך

עולמות הצבא הרומי /שטיבל 0671264901- יפורסם בהמשך

סייבר ו-AI – מדע, טכנולוגיה ופילוסופיה/ פרופ' איציק בן ישראל

קורס מבוא זה יעסוק במושגי היסוד העיקריים של עולמות הסייבר והבינה המלאכותית. נעקב אחר ההתפתחות ההיסטורית של שני שטחים אלו ונבחן את את הנחות היסוד הפילוסופיות העומדות בבסיסם ואת ההשלכות האתיות שלהם על עולמנו. מטרתנו היא להבין את הפוטנציאל ואת הסיכונים של שתי טכנולוגיות אלו, אשר מעצבות לא רק את העולם הדיגיטלי אלא את הכלכלה, הבריאות, והביטחון של כולנו.

חשיבה לעומתית בהיסטוריה הבטחונית של ישראל/ ד"ר עופר נור

קורס זה נועד לחדד את הרגישות לחשיבה לעומתית, contrarian thinking, חשיבה מחוץ לקופסה באמצעות דוגמאות קונקרטיות מהיסטוריה אינטלקטואלית, מלימודי ההיסטוריה הכללית, היהודית, ומלימודי מדינת ישראל. במהלך הקורס נעמוד על מקומם של נרטיבים ובמיוחד נרטיבים היסטוריים, מיתוסים ו"אמיתות בלתי מעורעות" ומקומם של אלה בחיינו ובדרך שבה אנחנו מקבלים החלטות. זהו קורס תשתיתי הבוחן את יתרונותיה של החשיבה הביקורתית בזיקה לתיאוריה ביקורתית ולסוגיות קונקרטיות.

הקורס נפתח בקריאת הסיפור הקצר של וולטר סי. סקוט "עליונות" (1951, קריאת חובה ב MIT כבר עשרות שנים) ואשר מראה כיצד עליונות טכנולוגית דווקא מובילה לתבוסה במערכה. הקורס ממשיך אל מפנים מחשבתיים עוצמתיים כדוגמת קריאת התיגר המטריאליסטית של קרל מארקס ופרידריך אנגלס על האידיאליזם הגרמני של המאה התשע עשרה והפיכתו על ראשו. משם נפנה לשורה של דוגמאות המראות כיצד מיתוסים ונרטיבים שגורים מציינים תמונות שגויות וקשות לפיענוח וכיצד מתחוללים מפנים חדים במחשבה ובהערכה.

ד"ר ירון כהן צמח/ פילוסופיה של המודיעין

הקורס נועד להציג את התשתית הפילוסופית של פעולות המודיעין הצבאי ולהנחיל לתלמידים את הידע הדרוש לשם הכרת תהליכי המודיעין והריגול, תוך כדי עמידה על הממדים האונטולוגיים, האפיסטמולוגיים והמתודולוגיים של איסוף והערכת המודיעין.

ה-6.10.1973 וה-7.10.2023 ייזכרו בתולדות ישראל והצבא כימים שבהם קרסו הקונספציות – אותן תמונות עולם על מצבו וכוונותיו של האויב אשר סיפק המודיעין הצבאי. אך מהן בעצם "קונספציות", האם אפשר היה להחזיק בקונספציות אחרות ומדוע בכלל אנו שרויים תמיד בתוך קונספציה כלשהי? התשובות לשאלות אלו הן תשובות פילוסופיות.

תפקידו של המודיעין הצבאי היא לספק למקבלי ההחלטות בדרגים השונים את תמונת המצב של האויב, או במילים אחרות את המציאות שמולה הם עומדים. מטבעו, תהליך זה מכיל שני שלבים – שלב איסוף הידע ושלב מחקר הידע, שכולל הערכה של מה שנאסף והכוונת גופי האיסוף להמשך משימות. ככאלו, שני שלבים אלו, והמודיעין בכללותו, ניתנים להבנה על ידי כלים מתחום הפילוסופיה ובעיקר מתחום הפילוסופיה של המדע.

המודיעין, כמו המדע, מנסה לשרטט תמונות עולם. לכן אותו מבט ביקורתי שאנו מפנים כלפי המדע נוכל להפנות כלפי המודיעין הצבאי. נוכל לשאול מהן הדרכים הטובות והנכונות לאסוף את המידע, כיצד יש להתבונן ולהבין את העובדות (והאם מה בכלל מה שאנחנו מחשיבים כעובדות אכן הן "עובדות"), האם מה שאנו יודעים (האפיסטמולוגיה) תואם את המציאות (האונטולוגיה), והאם אפשר להשתחרר מאותן קונספציות – פרדיגמות מחשבתיות שבתוכן מתקיימים המדע והמודיעין?

הקבץ היסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה

מבוא לתולדות מזה"ת / יואב אלון 06221001

הקורס סוקר ומנתח את התהליכים ההיסטוריים המרכזיים שהתחוללו במזרח התיכון במאתיים השנים האחרונות. הקורס יתמקד בקשרי הגומלין שבין התפתחויות פנימיות לבין השפעתו הכלכלית, התרבותית והפוליטית של המערב וידגיש את התהליכים הפוליטיים, האידיאולוגיים והחברתיים שהתחוללו במדינות החדשות שקמו במזרח התיכון לאחר מלחמת העולם הראשונה. בכלל זה יידונו צמיחתן של התנועות הלאומיות במרחב, המאבקים לעצמאות, ההתנסות הפרלמנטרית בחסות המנדטים האירופיים, הפלתן של האליטות הישנות והחלפתן ע"י משטרי הקצונה הרדיקליים שהתמתנו עם חלוף השנים, ואף בהתמודדותן של המדינות במזה"ת עם תופעת האסלאם הרדיקלי והטרור שהוא מחולל.

תרגיל מבוא למזה"ת 06221010 מירה צורף

הקורס עוסק בתהליכים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים שחוו תושבי האזור לאורך המאה התשע עשרה ובעשורים הראשונים של המאה העשרים. לימוד התהליכים הללו יעשה באמצעות ניתוח מקורות ראשוניים וספרות מחקרית עדכנית. במהלך הקורס יגישו הסטודנטים שתי עבודות שעניינן דיון בתיזה מחקרית אחת או יותר הנוגעת לנושאים מרכזיים שיידונו בקורס.

תולדות הערבים והאסלאם/מירי שפר 06221002

כיצד הפכו שבטים ערבים נוודים בחצי האי ערב לאימפריה מוסלמית תוססת? הקורס מתחקה אחרי 1,000 השנים הראשונות בהיסטוריה מוסלמית, השנים שעיצבו את החברה, התרבות והפוליטיקה של המדינות המוסלמיות הראשונות, ויצרו זיכרון שמהדהד במזרח התיכון גם בשנת 2023. הקורס מתחיל בהצגת העולם של העת העתיקה המאוחרת כדי להבין את הקריירה של הנביא מוחמד בחצי האי-ערב במאה השביעית ומסתיים עם הכיבוש העוסמאני של המזרח התיכון בראשית המאה ה-16. חלקו הראשון של הקורס מסביר את התהליכים הפוליטיים העיקריים בתקופה זו. בחלק זה נעקוב אחרי הקמת המדינה המוסלמית והיווצרותן של השושלות הערביות העיקריות ונסביר כיצד הצטרפו אליהן אליטות פרסיות ותורכיות. חלקו השני של הקורס מתמקד בסוגיות חברתיות ותרבותיות נבחרות. בחלק זה נסביר דפוסים של התאסלמות ואת ההבדל בין שערוב להתאסלמות; התארגנות של קהילות עירוניות; היווצרותה של השיעה; ועוד. תוך כדי הקורס נחשפים הסטודנטים למגוון מקורות שמציגים את ההיסטוריה האסלאמית במונחיה. במהלך הקורס יצטרכו הסטודנטים להגיש מטלות, חלקן יתקיימו בכיתה וחלקן באתר הקורס ב moodle-בסופו של הקורס יתקיים מבחן "אמריקאי" (יש לקבל ציון חיובי במבחן כדי לסיים את הקורס בהצלחה).

דת ותרבות האסלאם 06221003

קורס המבוא דן בכמה מההיבטים המהותיים של דת ותרבות האסלאם, כפי שאלו התפתחו החל מהמאה השביעית עם הופעתו של הנביא מוחמד בחצי האי ערב. הקריירה המוצלחת של הנביא, הן כאיש דת והן כמי שעלה בידי להקים מדינה מוסלמית, הובילה להתפשטות האסלאם על פני אזורים גיאוגרפיים נרחבים, שבהם תרבויות ותפישות עולם ייחודיות להם. הנחת המוצא שלנו תהיה שבכל מקום שאליו הגיעו המוסלמים, האסלאם הפורמלי שהתפתח בחצי האי ערב פגש את התרבות והמנהגים המקומיים של אותו אזור והשתלב בהם לכדי יצירת משהו חדש וייחודי. במהלך הקורס ירכשו הסטודנטים הבנה מעמיקה על אודות תקופות ואירועים מעצבים בחיי הנביא כדוגמת התקופה הפרה-אסלאמית וראשית הנבואה. נעסוק בחשיבות הקוראן ופרשנותו, ספרות החדית' וההלכה המוסלמית (השריעה), בכתות וזרמים שונים באסלאם, מיסטיקה, תיאולוגיה מוסלמית, מצוות הג'האד ועוד. נברר יחד כיצד השתלבו סוגיות אלו עם המציאות ואורחות החיים של חברות מוסלמיות שונות שהאסלאם פגש בדרכו מימי הביניים ועד העידן המודרני.

תולדות האימפריה העות'מאנית/מירי שפר 06221004

שיעור זה מציג את תולדות המדינה העוסמאנית מראשית ימיה במאה ה-14, דרך הפיכתה לאימפריה ועד להתפרקותה ולהקמת הרפובליקה התורכית ב-1923. תוך כדי בחינת הסיפור הכרונולוגי של האימפריה, ננתח את השושלת של בית עוסמאן ומוסדות שלטון נוספים, פרקטיקות של מנהל אימפריאלי ומקומי, מרכיבים של זהויות עוסמאניות, צבא והתפשטות (והתכווצות) טריטוריאלית, אסלאם ודתות אחרות, ארכיטקטורה ואסתטיקה, רפורמות, אליטות ישנות וחדשות, מודרנה, ועוד. ההרצאות ייכללו חומר וויזואלי רב (מפות, תמונות ואיורים, חפצים, ועוד) וכלים תקשוביים. דרישות הקורס כוללות: נוכחות בהרצאות ותרגילים לאורך הסמסטר. משקל התרגילים בציון הסופי הוא 35% והמבחן הסופי (מבחן "אמריקאי") הוא 65% (יש לקבל ציון חיובי במבחן כדי לסיים את הקורס בהצלחה).

מבוא לרטוריקה/נבנה אריאל 06621450

הרטוריקה, תורת הדיבור, הדיון והשכנוע, מלווה את חיי היומיום ואת העולם החברתי והפוליטי מימי יוון ורומא העתיקות ועד ימינו. מה עומד ביסוד תשוקתם של בני אדם להשפיע באמצעות השפה? מהו שכנוע, ומה בינו לבין אמת, מוסר וחברה? הקורס מציג גישות שונות להבנת תכליתה של הרטוריקה, מעלותיה, והסכנות הטמונות בה, מהסופיסטים של יוון העתיקה ועד עולם תקשורת ההמונים של המאה ה-21. הקורס פותח ברטוריקה הקלאסית, ממשיך בהצגת מרכיבי הרטוריקה ויישומיהם, ומסיים בבחינת הרטוריקה בתוך הקשרים רחבים של מדיום ז'אנר. הרטוריקה מוצגת בקורס כתורה בין-תחומית עשירה, הממוקמת בצומת בין דיסציפלינות: פילוסופיה, לשון, ספרות, תקשורת, סוציולוגיה, מדע המדינה ומחקר תרבות.

יסודות בניתוח רטורי/נדיה אליס 06622074

שיעור זה מעניק עקרונות מתודולוגיים ושיטות מחקר לניתוח רטורי של טקסטים כתובים ודבורים, מילוליים וויזואליים. במהלך הקורס יתנסו הסטודנטים בניתוח טקסטים וייחשפו למגוון להיבטים המרכזיים במחקר הרטורי. בין השאר, נערוך הכרות עם הסוגיות הבאות: הסיטואציה הרטורית, הפעולה הרטורית, הממד הארגומנטטיבי בשיח, מבנה הטיעון הרטורי, שכנוע באמצעות האופי (אתוס), תפקיד הרגש בשכנוע (פאתוס), רטוריקה פיגורטיבית, כשלים רטוריים, ועוד.

מה זה דמגוגיה? כשלים, מניפולציות - איתן אורקיבי 06622662 – קורס חדש

מהי דמוקרטיה /ג'מי פוגל

לאחר עשורים רבים של התפשטות גלובלית, נדמה שהדמוקרטיה נמצאת תחת מתקפה וכי באזורים שונים בעולם נורמות ליברליות-דמוקרטיות נתונות לאיום גובר והולך. הקורס ינסה לבחון באופן ביקורתי את האנטומיה והאבולוציה של הדמוקרטיה כרעיון, כערך, כתהליך, כמוסד וכשיטת ממשל פרקטית. במהלך הקורס נקרא מבחר טקסטים קנוניים של המחשבה הפוליטית והחברתית מהעת העתיקה ועד ימינו (דוגמת אריסטו, ז'אן ז'ק רוסו, תומס ג'פרסון) ונתוודע לפולמוסים השונים אודות הדמוקרטיה. כמו כן, נדון ביצירות שונות מן הספרות, הקולנוע והאמנות הפלסטית שהתמודדו במקומות ובזמנים שונים עם הדמוקרטיה כמו גם עם איזמים עליה. נשאל האם הדמוקרטיה היא רעיון אוניברסלי ונבחן אלו תנאים היסטוריים, חברתיים, כלכליים ותרבותיים נדרשים לה על מנת להצליח. מטרת הקורס היא לא רק להנחיל הבנה בסיסית של המורכבות והאתגרים מאחורי הרעיון והשיטה הדמוקרטית, אלא לנסות ולהבין מדוע כה חשוב להיאבק עבורם כיום.

חילונית תחת מתקפה: מבט על הרטוריקה של החילוניות בצרפת ובישראל/ קרן סדון 06622654

כיום, החילוניות היא מהסוגיות המרכזיות והנפיצות בשיח הציבורי, התקשורת והפוליטי בישראל ובצרפת. מושג זה, שעד לא מכבר נתפס כמובן מאליו, כ"שקוף", מצוי כעת במשבר. סביב סוגיה זו, מתנהלים דיונים, מחלוקות ופולמוסים חריפים, שלהם השלכות חברתיות משמעותיות וקונקרטיות על המרקם החברתי המשותף בשתי המדינות. מהי חילוניות ומה מקומה בחברה? העמדות השונות מבקשות כל אחת לשכנע בצדקת דרכה. נבקש להכיר את המודל הצרפתי הייחודי לחילוניות) ה (Laicité- ואת החוק הצרפתי משנת 1905 אשר כונן הפרדה בין דת ומדינה. בחינת המודל הצרפתי עשויה לשפוך אור על אפשרות מהלך דומה בישראל ובו בזמן להאיר את הבעייתיות של אותה תפישה בקונטקסט רב תרבותי. נשאל מהן הגישות השונות ביחס לחילוניות בישראל ובצרפת ומהם ביטוייהם בשיח? איך מתבטאים באינטראקציות ערכים כגון חופש הביטוי, השוויון, חופש מדת וחופש לדת, ומהם הטיעונים המצדיקים כל עמדה? באיזה אופן מתקיים דיאלוג בין קבוצות שונות בחברה (חילונית ודתיים על זרמיהם השונים)? מטרתנו היא ניתוח רטורי של הדיונים והפולמוסים בשיח הציבורי והתקשורת בסוגיית החילוניות הובערת (חופש הביטוי, שוויון, עיצוב המרחב הציבורי, שכנוע, 'הדתה' בקמפיינים, החדרת חומרי לימוד ייעודיים למערכת החינוך, והפולמוסים שאלה מעוררים, ועוד). נארח בקורס מומחים מובילים בתחום החילונית.

לנצל את הלב כדי לנצח את המוח: תפקידו של הרגש באומנות השכנוע 06622623/ נדיה אליס

השימוש ברגש מאז ומתמיד מרכיב מרכזי בכל ניסיון לשכנוע. פרסומות, נאומים, ציורים, פולמוסים ושיחות פרטיות - כולם מעבירים מצד אחד את רגשות הדובר, ומעוררים מצד שני את רגשות הקהל באופן שהוא לעיטים קרובות הרבה יותר מחושב ממה שנוטים לחשוב. הקורס יעסוק בתפקידו של הרגש (פתוס) בהעברת מסרים, בניסיון לכונן דעות והחלטות, ובמניפולציה - תוך כדי הענקת עקרונות מתודולוגיים ושיטות מחקר לניתוח של טקסטים כתובים ודבורים, מילוליים וויזואליים. המפגשים, העבודות והדיונים יעסקו בשאלות הבאות: למה כדאי לפנות לרגש של מי שאנחנו מנסים לשכנע, ואיך מעוררים אצלו דווקא את הרגש שאנחנו בוחרים?

מעבר למכונה: דיון פילוסופי בשאלות יסוד סביב בינה מלאכותית/תומר ששונקין

באילו מובנים, אם בכלל, אינטליגנציה מלאכותית היא אינטליגנטית? האם מכונות מסוגלות לתודעה עצמית? האם הן מסוגלות לחלום או להזות? מה פשר הפליאה, כמו גם האימה שלנו, ממכונות אינטליגנטיות מאיתנו? ואם אמנם מכונות תהיינה אינטליגנטיות מאיתנו, האם נוכל לשלוט בהן? האם נוכל ליישב את מטרותיהן, תהיינה אשר תהיינה, עם המטרות שלנו? האם נוכל ללמד אותן להיות מוסריות? בעולם שטוף באסיסטנטים דיגיטליים, מוצרים חכמים, ואלגוריתמים שלומדים בעקביות את ההתנהגויות וההעדפות שלנו, בינה מלאכותית (AI) היא אחת מהטכנולוגיות המהפכניות ביותר של זמננו. השפעותיה של טכנולוגיית AI – בין אם הממשיות בהווה, ובין הפוטנציאליות בעתיד – מזמנות דיון מרתק שביסודו שאלות פילוסופיות על אודות אינטליגנציה, תודעה, שליטה, ומוסר. הקורס יוקדש לדיון מבואי שיטתי בשאלות אלה, על האתגרים והמורכבויות שכרוכים במענה עליהן. נערוך תחילה היכרות עם מושגי תשתית רלוונטיים מתחום ה-AI, כגון למידת מכונה, הטיית data, ובינה מלאכותית כללית, ולאחר מכן נעבור לדיון בסוגיות פילוסופיות מרכזיות סביב AI. בין היתר, נשאל, מהי אינטליגנציה באופן כללי, ומה הקשר בינה לבין תודעה עצמית, אוטונומיות, והישָׁרְדוּתיות? נדון במבחן טיורינג ובניסוי החדר הסיני של סָרְל, כהמחשות לגבולות היכולת שלנו להמשיג, כמו גם לכמת אינטליגנציה מלאכותית. נעסוק בתרחיש ההיפותטי של אבולוציית AI מבינה מלאכותית כללית לבינה מלאכותית עילאית, ונעמוד בהקשר זה, על שאלת ההיתכנות והמשמעות של סינגולריות טכנולוגית. את החששות הנפוצים מאובדן שליטה על בינה מלאכותית כללית נציב בהקשר אקזיסטנציאליסטי רחב יותר של משיכה אנושית אל, ובו-זמנית אימה אנושית מפני, יצירי אדם הקמים על יוצריהם, כבדוגמאות הגולם מפראג והמפלצת מסיפור פרנקשטיין. כדרך להתמודד עם בעיית שליטה זו, נדון בשאלת היכולת להתאים את הערכים שלאורן מכונות אינטליגנטיות מקבלות החלטות לערכים שלנו. נשאל כאן, בין היתר, כיצד (אם בכלל) ניתן לקבוע מהם בדיוק אותם ערכים "שלנו"? וכיצד (אם בכלל) ניתן להנחיל ערכים אלה למכונות אינטליגנטיות? האם אפשר ללמד מכונה את המורכבות והדקויות של שיקול דעת מוסרי?

הקבץ ניהול

הרעיון היזמי - גלית ולנר 06620204

יזמות טכנולוגית היא אחד מהכוחות החזקים והדומיננטיים שמעצבים כיום את עולמנו ואת העתיד שלנו. זהו הכוח המניע את הפיתוחים האחרונים בתחומי בינה מלאכותית, טכנולוגיות תקשורת, פיתוחים גנטיים, מכונות אוטונומיות, בלוקצ'יין, רובוטיקה... קורס זה יאפשר לסטודנטים להכיר דגמים שונים של העלאת רעיונות למיזמים. בקורס נענה על השאלה כיצד נולד רעיון יזמי טכנולוגי, ורעיון יזמי בכלל? התשובה לשאלה עוברת דרך שני צירים: ציר ההתנעה שנמתח בין אקראיות לתכנון, וציר השחקנים שמקשר בין הממציא, הטכנולוגיה והמשתמשים. בציר ההתנעה, העלאת רעיון אקראי דורשת דימיון. על מנת להבין כיצד הדימיון פועל, נחקור את הולדת מושג הדימיון המודרני אצל עמנואל קאנט, וכיצד הוגים מאוחרים כמו מרטין היידגר פיתחו מושג זה כך שיחול גם על הניסוי המדעי. אנו נבדוק את ישימות המושג ליזמים ולתחום הטכנולוגיה. כמו כן נחקור באופן ביקורתי כיצד שיטות לסיעור מוחות מנסות לקדם יצירתיות וחדשנות, ובעקבות ז'יל דלז - כיצד שינוי וחזרתיות הופכים לדבר מה חדש. בקצה השני של ציר ההתנעה ממוקם התכנון. נלמד את עקרונות הבסיס של תיאוריות כמו SCAMPER שדוגלות בניתוח מסודר של בעיות קיימות ומיפוי של הפתרונות. כמו כן נערוך הכרות עם יעדי האו"ם לפיתוח בר-קיימא (SDG - Sustainable Development Goals) שהינם אחת הרשימות הפופולריות לבעיות איתן יש להתמודד, הן ברמה הטכנולוגית והן ברמה החברתית. בין שני הקצוות של ציר ההתנעה אפשר למקם את תיאוריית "אוקיאנוס כחול" כדוגמה לתיאוריה לפיה הרעיון היזמי מתעורר כתוצאה מבעיה, כלומר ההתחלה איננה מתוכננת, אבל הדרך לפתרון חייבת להיות מאורגנת.

המחצית השנייה של הקורס תוקדש לציר השחקנים שמקשר בין ממציא, טכנולוגיה ומשתמשים. נלמד את מקומם המרכזי של המשתמשים, ואת עקרונות תיאוריית החדשנות הפתוחה שמקדמת בניית אקוסיסטם המורכב מבעלי עניין רבים. נבין כיצד הרעיון החדשני הוא תוצאה של פעולה בקבוצה הטרוגנית. פרק לימוד זה יאפשר לנו להרחיב את ציר השחקנים כך שיכללו לא רק משתמשים, אלא גם ספקים, רגולטורים וכיו"ב.

אבל העתיד אינו מובטח, ולא תמיד הרעיון היזמי מניב את התוצאות המקוות. על מנת להתמודד עם מצב זה, נערוך הכרות עם "פיתוח וחדשנות אחראיים (RRI ? Responsible Research & Innovation) "שהינם כיום תנאי למימון מחקרים באיחוד האירופי. נפתח בעקרונות האחריות בפיתוח הטכנולוגי כפי שגובשו ע"י הפילוסוף האנס יונאס, ונמשיך לחקור: מהי אחריות בחדשנות? מי נושא באחריות זו? מהם היחסים הרצויים בין מומחים לבין אזרחים? ועוד. בקורס נכיר את כללי היסוד של RRI שמבקשים להבטיח פיתוח של רעיונות שיועילו לאדם ולסביבה.

סוגיות בכלכלה - קוטי שהם 06623229

הקורס יעסוק בסוגיות עכשוויות המאתגרות את המערכת העסקית בימינו. הנושאים בהם נתמקד יהיו קשורים ביחסים שבין המערכת העסקית ובין הפרט, החברה והסביבה. בכלל זאת, נדון במשמעויות של התחום המתפתח המכונה "הנדסת אקלים" ועניינו התערבות טכנולוגית באטמוספירה שמטרתה הפחתת תופעת ההתחממות הגלובלית, נקרא מאמרים על ממשקי אדם-מכונה ועל האופן שבו הם עשויים לשנות את מושג "האני", ונאטר גבולות שבהן הטכנולוגיה נחשפת כחסרת אונים לנוכח תופעות אנושיות כמו הגירת עמים.

תולדות המחשבה הכלכלית – ירון כהן צמח 06621960

מטרת הקורס היא להעניק פרספקטיבה היסטורית, חברתית ומושגית על הכלכלה ועולם העסקים, תוך כדי בחינתם במסגרת רעיונית רחבה. הקורס הינו קורס פנורמי ורחב יריעה. הוא מציע הסתכלות פילוסופית והיסטורית על הכלכלה אך גם מעניק מבט והבנה כלכליים של ההיסטוריה.

תלמיד המשתתף בקורס יכיר ויבין את התהליכים ההיסטוריים בהתבסס על השיטות הכלכליות ואת השיטות הכלכליות על הרקע ההיסטורי והפילוסופי שלהן. הסטודנט יכיר את ההוגים המרכזיים בתחום, את המושגים הראשיים, את עקרונות השיטות ויגבש יכולת לנתח את החברה בעזרת כלים אלו.

תיאור:

המחשבה הכלכלית והעסקית היא תוצר של התקופה בה היא נהגת והיא משקפת את אמנותיהם של בני התקופה על האופנים שבהם יש לנהל את הכלכלה ואת העסקים, אם גם את תפיסתם את האדם ואת החברה. בקורס נלמד על התפתחותן של התיאוריות על הכלכלה, מימי קדם ועד לתקופה המודרנית, ועל בסיס חקירת הקשר בין החברה לכלכלה נוכל לשער ולבחון את התפתחות הכלכלה בעתיד? ולנסות לשרטט קווים לדמותה של הכלכלה החדשה.

נדבר על הגישות השונות למושג הערך, רעיון העבודה, המסחר, הריבית, הכסף והעסקים והתפתחותן בראי ההיסטוריה, על השוק, עולם העסקים, אדם סמית, קרל מרקס, קיינס, פרידמן, ליברליזם, קפיטליזם, סוציאליזם, אבטלה, שוק ההון, פנסייה, מדיניות רווחה, גלובליזציה ועוד. בקורס ניתן דגש על היחסים בין חברה, פרט וכלכלה.

הקורס יחולק ל-3 חלקים:

הכלכלה הפילוסופית: מחשבה כלכלית בעת העתיקה וימי הביניים
הכלכלה הפוליטית: מחשבה כלכלית על רקע תחילת העת החדשה ועליית המדינה המודרנית
הכלכלה המדעית: מחשבה כלכלית בתקופת המהפכה המדעית-תעשייתית והשפעותיה על המחשבה הכלכלית במאה ה-20

ניהול מקורות רעיוניים - עידן שמעוני 06621151

ספרות הניהול בת זמננו עורכת דיון ער בשאלת תקפותם של מודלים שונים של ממשל תאגידי. במסגרת זו, כמו גם בדיון התקשורתי, נבחנות סוגיות כמו תפקיד המנהל ואופי פעולותיו, מקור אחריותו והיקפה, שלאורן מובנת דמותו של המנהל. מנהל לפי המודל הקלאסי יכול להידמות למי שעומד בראש מערכת כמו-מכאנית שנבנתה רק על פי שיקולים של יעילות ותועלת כלכלית. לעומת זאת, תחת המודל החברתי מנהל יכול להיראות כמי שמבקש לאזן בין כוחות כלכליים לכוחות חברתיים הנמצאים בהתנגשות מתמדת. בנוסף על שני אלה, מודל בעלי-עניין מצביע על המנהל כמי שעומד במרכז של מערכת מורכבת, ששיקוליה מביאים בחשבון לא רק יעילות כלכלית, אלא גם את טובת הסביבה ואת טובתם של קבוצות וגורמים שונים. בקורס "ניהול" מקורות רעיוניים ומודלים נבחן מודלים שונים של ממשל תאגידי, תוך הצגת העושר והמורכבות שמתוכם הם התפתחו בהיסטוריה של הרעיונות. עיון בשורשים הרעיוניים של מודלים אלו יאפשר הבנה מעמיקה של הדיון שנערך כיום בסוגיה זו באקדמיה ובשיח הציבורי.

טכנולוגיה, ניהול ואתיקה יישומית - ירון – 06622655

אחת התפיסות הבסיסיות שלנו לגבי הטבע האנושי בימינו אומרת לנו שהאדם אינו אלא יצור אגואיסט, או אפילו יותר מזה - חיה אגואיסטית, המבקשת למקסם את תועלתה בכל פעם ובכל מקום. אנו רואים זאת בעולם החברתי, הנחשב בעינינו כאוסף של אנשים אגואיסטיים בלבד, ובעולם הכלכלי והעסקי כתחרות בה כל אדם פועל למקסום תועלתו.

יחד עם זאת, ההתקדמות בתחום הטכנולוגיה והמחקר המדעי מביאים לתפיסת האדם כמכונה - מכונה מאוד מתוחכמת ומסובכת מכל מכונה שאנו בונים, אך עדיין מכונה אשר את (כל) פעילויותיה ניתן היה להבין ולאפיין כאלגוריתם בלבד.

את כל יש לבחון על רקע "עליית המכונות"? תהליך שמתרחש מאז המהפכה התעשייתית. זו הולידה את המכונה, ששינתה את אופן העבודה והייצור האנושי. במקביל? עלה גם נושא הניהול של המכונה והעובדים, ניהול שמטרתו להשיג יעילות מקסימלית של העבודה.

אל מול אלו, עולות השאלות המוסריות: מה מקומה של האתיקה בעולם אם האדם הוא רק חיה או סתם מכונה מורכבת? מה המשמעות של להיות מוסרי בחיי היומיום בהם אנו פועלים רק לטובתנו? מה מקומה של המחשבה

המוסרית בעולם המנוהל על ידי שיקול כלכלי או בעולם הטכנולוגי?
אלה לא שאלות פשוטות, והתשובות עשויות להיות מורכבות. אך הן מדגישות את הצורך לשיקול מחדש את
התיאוריות האתיות הבסיסיות ולבחון את הרלוונטיות שלהן לחיים העכשוויים.
בקורס נבחן את השאלה הזו בשלושה חלקים:
בחלק הראשון נלמד את התיאוריה הבסיסית באתיקה - תועלתנות, דאוטולוגיה והפילוסופיה של קאנט, תיאוריות
הצדק מרולס ועד נוזיק ותורת המידות של אריסטו.
בחלק השני: נבחן את הדרכים בהן ניתן ליישם תיאוריות אלה בחיי היומיום ובניהול.
בסוף השיעור התלמידים יוכלו לדון, להשוות וליצור טיעונים אתיים בתחומים שונים בנושאים עכשוויים.

משחקי הכס - מבוא לתורת הניהול - טליה פפרמן 06622660

הצלחתם של ארגונים תלויה במידה רבה, בניהול מוצלח ואיכותי. הניהול כמקצוע התגבש מאז המהפכה
התעשייתית, ומזה כמאה שנים חוקרים מפרסמים תיאוריות מגוונות שמבקשות להסביר את תפקיד המנהל
בהשגת המטרות הארגוניות ובתרומתו לתכנון, ארגון תיאום ובקרה של משאבי הארגון. הקורס נועד לפתח מסגרת
שיטתית ומעמיקה להבנת המורכבות של המערכת הארגונית ושל האתגרים העומדים לפני מנהלים ומנהלות
בהובלה של ארגונים להשגת מטרותיהם. השיעורים יחברו בין מושגים, מודלים ותיאוריות לבין ניתוח מקרי לימוד
על מנת לנתח ולהבין את מקצוע הניהול ברמה התיאורטית, האמפירית והמעשית.

דגמים של יזמות - ירון כהן צמח 06622625

היזם - המונע מתוך חזונו - מפעיל יכולות שונות בכדי להביא את הרעיון היזמי למציאות ועל ידי כך הוא משבש את
המצב הקיים תוך כדי יצירת עולם חדש. לצורך כך הוא נדרש לתכונות מגוונות של תכנון, ארגון וביצוע. היזם,
במודע או שלא, פועל כמו מדען: הוא חוקר את המציאות, מזהה את מבניה ומבין היכן וכיצד הוא צריך לפעול. אם
אכן על היזם לחשוב כמדען, אזי יש לבחון את פעולותיו והצלחתו באמצעות כלים מתחום הפילוסופיה של המדע?
כיצד אנחנו יודעים על המציאות, מה אנחנו יכולים לדעת, ומה בעצם אפשר לעשות עם מה שאנחנו יודעים.

מתוך רציונל זה, ננתח בקורס את הצלחתם של כמה מהיזמים הטובים ביותר שצמחו בשנים האחרונות ונעמוד על
הדומה והשונה ביניהם לאור ניתוח פילוסופיית המדע שעומדת בבסיס ניהולם: לדוגמה - סטיב ג'ובס ייבחן לאור
משל המערה של אפלטון; ג'ף בזוס יהווה בשבילנו מודל מושלם ליזם האריסטוטלי; המהפכנות של איילון מאסק
תיבחן על פי תפיסת המהפכות המדעיות של תומאס קוהן; ותפיסת ההשקעות של באפט לעומת זו של סורס ו/או
נסים טאלב תיבחן על פי הבנתם את היכולת להכיר את המציאות.

תורת המחלוקות – קוטי שהם 06623120

המחקר האקדמי בתחומי הכלכלה והניהול עשיר בדיאלוגים פולמוסיים המפרים את החוקרים ותורמים להתפתחות
הידע אודות תחומים מרכזיים אלה בהווה האנושית. בשיעור נערוך ניתוח של פולמוסים נבחרים בעזרת
מתודולוגיות שונות מתחום חקר המחלוקות. בכלל זאת נציג את הטיפולוגיה של מרסלו דסקל המבחינה בין 'ויכוח',
'מחלוקת', ו'דין', נלמד על כלים רטוריים שמשרתים את המתפלמסים ונזהה עקרונות שיח המעצבים את
הפרגמטיקה של דיאלוגים פולמוסיים.

בומרים, זמרים והדור הבא: יחסים בין דוריים במבט בין תחומי/איתי שניר 06621012 (אנגלית)

הדור הבא: נושא היחסים הבין-דוריים עולה לאחרונה במגוון תחומי דעת, ונראה לי מעניין להפגיש ביניהם. הוא
עולה בהקשר של המחויבות המוסרית של הדור הנוכחי לדורות הבאים (גם אבל לא רק בהקשרים סביבתיים),
בהקשר של מסורת ומורשת תרבותית, בהקשרים תרבותיים שבהם נהוג היום לכנות כל דור בשם ולהצמיד לו
מאפיינים ייחודיים (דור X, דור Y, מילניאלס, בומרים, זמרים – רעיון שמזוהה למשל עם הספר הזה של דאגלס
קופלנד) ועוד. דוגמאות לכתיבה מעניינת מהשנים האחרונות ניתן למצוא למשל בכתיבתו של האנתרופולוג החשוב
טים אינגולד כאן, ואצל התיאורטיקן הפוליטי קיר מילבורן כאן. * נלמד באנגלית כחובה לתואר.